

Υψηλή Φυσική Αξία (ΥΦΑ)

- ❖ εμφανίζεται ως έννοια για πρώτη φορά το 1993 (Baldock et al., 1993).
- ❖ επιβεβαιώνει την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ ορισμένων τύπων γεωργικών δραστηριοτήτων και των "φυσικών αξιών"

Οι **γεωργικές εκτάσεις ΥΦΑ** και τα **γεωργικά συστήματα ΥΦΑ** δεν είναι έννοιες που μπορούν να υποκαταστήσουν η μία την άλλη.

Η διάκριση αντικατοπτρίζει σε γενικές γραμμές τη διαφορετική προσέγγιση όσον αφορά τον καθορισμό των χαρακτηριστικών τους καθώς και τους δείκτες και τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό τους.

- ❖ Οι γεωργικές εκτάσεις ΥΦΑ ορίζονται με αναφορά στην ΥΦΑ αυτή καθαυτή, οριοθετώντας με τον τρόπο αυτό λίγο-πολύ **στατικές γεωργικές εκτάσεις,**
- ❖ τα γεωργικά συστήματα ΥΦΑ χαρακτηρίζονται, εν μέρει, από εξελικτικούς παράγοντες που επιδρούν στα χαρακτηριστικά ΥΦΑ και οι οποίοι **έχουν δυναμική και αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου.**

Περιοχές υψηλής φυσικής αξίας

μοναδικά αγροτικά τοπία με πλούσια παραδοσιακή και φυσική κληρονομιά.

όπου εφαρμόζονται διαφορετικές αγροτικές πρακτικές

→ συνέβαλαν στη δημιουργία μιας μεγάλης ποικιλίας κληρονομιών αγροτικών ενδιαιτημάτων

(όπου φιλοξενείται ευρύς αριθμός φυτικών και ζωικών ειδών)

ανάγκη ορισμού:

η βιοποικιλότητα των γεωργικών εκτάσεων παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες μεγάλη υποβάθμιση

Τυπικά παραδείγματα υψηλής φυσικής αξίας γεωργικών εκτάσεων

- ❖ τα βοσκοτόπια στα οροπέδια της Αγγλίας,
- ❖ οι βοσκοτόποι και οι λειμώνες στις Άλπεις,
- ❖ οι περιοχές στέππας στην ανατολική και νότια Ευρώπη και
- ❖ οι περιοχές *dehesas* – *montados* στην Ισπανία και Πορτογαλία.
- ❖ ιδιαίτερης σημασίας για την βιοποικιλότητα τους είναι τα γεωργικά παραγωγικά συστήματα *μικρής γεωργίας* στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη τα οποία ευθύνονται για τη δημιουργία και διατήρηση ειδών πλούσιων ημιφυσικών βοσκοτόπων
- ❖ οι αναβαθμίδες στα μεσογειακά τοπία

Χαρακτηριστικά περιοχών υψηλής φυσικής αξίας

❖ Γεωργικές εκτάσεις ΥΦΑ

παρουσία **ενδιαιτημάτων και ειδών** που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη διατήρηση σε ευρωπαϊκό ή/και εθνικό ή/και περιφερειακό επίπεδο, η επιβίωση των οποίων εξαρτάται από τη διατήρηση ή τη συνεχή παρουσία των χαρακτηριστικών αυτών.»

❖ Δάση ΥΦΑ

φυσικά και **ημιφυσικά δάση** όπου η διαχείριση ευνοεί :

- ❖ τη **μεγάλη ποικιλομορφία αυτόχθονων ειδών** και **ενδιαιτημάτων**,
- ❖ την παρουσία ειδών η διατήρηση των οποίων έχει μεγάλη σημασία

❖ Παραδοσιακά γεωργικά τοπία

αποτέλεσμα **παλαιών γεωργικών πρακτικών – συχνά οικογενειακού χαρακτήρα ή χαρακτήρα επιβίωσης** –των οποίων οφείλονται σε μια **παραδοσιακή** ή προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες **μέθοδο διαχείρισης**. τα γεωργικά αυτά συστήματα συμβάλλουν στην **αισθητική ποιότητα του τοπίου** καθώς και στην **οικολογική του ακεραιότητα»**

Κριτήρια για καταγραφή των

❖ γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ

τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσδιορίσουν ποια στοιχεία παρουσιάζουν επαρκώς υψηλή ποιότητα ενδιαίτηματος που να επιτρέπει την παρουσία ή την πιθανή επανεισαγωγή ειδών που παρουσιάζουν ενδιαφέρον όσον αφορά τη διατήρηση.

❖ Δασών ΥΦΑ «φυσικής δυναμικής», «ημιφυσικά», ή «φυτείες»

1. Αναλογία αυτόχθονων ειδών δένδρων → : μετρούμενη ως ποσοστιαία αναλογία των αυτόχθονων ειδών ανά δεδομένη έκταση
2. Όγκος των νεκρών δένδρων στο δάσος, όρθιων και πεσμένων → : μετρούμενος σε κυβικά μέτρα/εκτάριο
3. Πυκνότητα των μεγάλων δένδρων στο δάσος → : μετρούμενη σε αριθμό δένδρων ανά δεδομένη έκταση
4. Αναλογία της έκτασης ενός δάσους που αποτελείται από δένδρα που υπερβαίνουν σε ηλικία την ηλικία της οικονομικής ωριμότητας → : μετρούμενη σε ποσοστιαία αναλογία των εν λόγω δένδρων ανά δεδομένη έκταση

Κριτήρια για καταγραφή των

❖ παραδοσιακών γεωργικών τοπίων ΥΦΑ

1. ύπαρξη υψηλής αισθητικής και πολιτιστικής αξίας
2. χρησιμοποίηση μιας γενικά παραδοσιακής ή προσαρμοσμένης στις τοπικές ανάγκες προσέγγισης διαχείρισης
3. παρουσία χαρακτηριστικών με ιδιαίτερη κατανομή σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο, τα οποία συμβάλλουν στην αισθητική αξία και στην οικολογική ακεραιότητα των εν λόγω τοπίων.

Παραγωγικό σύστημα υψηλής φυσικής αξίας

γεωργικά συστήματα
χαμηλής εντάσεως και χαμηλών εισροών
συχνά παρουσιάζουν **μεγάλη διαρθρωτική πολυμορφία**

- ❖ ευνοούν τη βιοποικιλότητα και
- ❖ ενισχύουν την παρουσία ειδών και ενδιαιτημάτων
η διατήρηση των οποίων έχει μεγάλη σημασία σε ευρωπαϊκό και/ή εθνικό
και/ή περιφερειακό επίπεδο.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ χαρακτηρισμού και καταγραφής γεωργικών συστημάτων ΥΦΑ

- ✓ τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής,
- ✓ τα χαρακτηριστικά παραγωγής του συστήματος,
- ✓ τις πρακτικές διαχείρισης,
- ✓ τα ημιφυσικά στοιχεία,
- ✓ την κλίμακα και την ποικιλομορφία εδαφοκάλυψης,
- ✓ τη βιοποικιλότητα που ευνοείται από το σύστημα, περιλαμβανομένων των ειδών και των ενδιαιτημάτων η διατήρηση των οποίων έχει μεγάλη σημασία σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή/και περιφερειακό επίπεδο και τα ενδιαιτήματα και τα είδη Natura 2000

Διευκρίνιση σχέσης μεταξύ :

- της έντασης χρήσεων γης,
- της παρουσίας ημιφυσικών στοιχείων,
- της παρουσίας μωσαϊκού χρήσεων γης και των φυσικών αξιών – αναγκών διατήρησης των ενδιαιτημάτων και ειδών

Προσδιορισμός τύπων παραγωγικών συστημάτων ΥΦΑ με βάση :

- ❖ Η κυρίαρχη κάλυψη γης (land cover) που χαρακτηρίζει κάθε κατηγορία γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ, ειδικά :
  - οι τύποι της ημι-φυσικής βλάστησης,
  - τα είδη των καλλιεργούμενων εκτάσεων και
  - η τυπική χωρική κάλυψη και η διανομή τους σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης (π.χ. ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων ανά εκμετάλλευση, κτ)
- ❖ Ο τρόπος διαχείρισης των χρήσεων γης από το κυρίαρχο παραγωγικό σύστημα και καλλιεργητικές πρακτικές, όπως :
  - οι πρακτικές βόσκησης,
  - οι τρόποι καλλιέργειας και η ένταση της χρήσης
(π.χ. πυκνότητα ζωικού κεφαλαίου ανά εκτάριο χορτονομής, εισροές αζώτου)

Οι βασικοί τύποι των παραγωγικών συστημάτων ΥΦΑ

- I. χαμηλής έντασης χρήσεων γης,
- II. παρουσίας ημι-φυσικής βλάστησης
- III. παρουσίας ενός μωσαϊκού τοπίου

Τύπος I : ημι-φυσική βλάστηση με χαμηλή ένταση χρήση για την κτηνοτροφία

Ο πιο διαδεδομένος τύπος

Οι *κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ΥΦΑ* αξιοποιούν συνήθως περισσότερα από ένα είδος εκτάσεων

- ❖ *εκτάσεις με ημι-φυσική βλάστηση* οι οποίες δεν έχουν καλλιεργηθεί ποτέ (δεν οργώθηκαν, δεν σπάρθηκαν, δεν βελτιώθηκαν),
- ❖ *βοσκήσιμες εκτάσεις* οι οποίες μπορεί να καλλιεργήθηκαν περιστασιακά ή / και βελτιώθηκαν ελαφρώς,
- ❖ *παραγωγικές εκτάσεις ή "βελτιωμένα" βοσκοτόπια* και εκτάσεις με καλλιέργειες δημητριακών για ζωοτροφές

Αν και πιο παραγωγικές, οι εκτάσεις αυτές εξακολουθούν να διαχειρίζονται με χαμηλής έντασης πρακτικές σε σύγκριση με το κυρίαρχο παραγωγικό σύστημα.

Οι εκτάσεις αυτές μπορεί να αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του παραγωγικού συστήματος ΥΦΑ, και να συμβάλουν στην αξία της φύσης όταν συνδυάζεται με ημι-φυσικούς βοσκοτόπους, παρέχοντας ευκαιρίες σίτισης της άγριας ζωής και τη φιλοξενία ορισμένων οικογενειών φυτών τα οποία είναι σπάνια σε τοπία πιο εντατικής γεωργίας.

Τύπος ΙΙ : *Αγροκτήματα και τοπία με χαμηλότερο ποσοστό ημι-φυσικής βλάστησης, που υπάρχουν σε ένα μωσαϊκό με καλλιεργήσιμες ή/και μόνιμες καλλιέργειες*

παρουσιάζει :

α/ μικρότερη αναλογία ημιφυσικής βλάστησης, μεγαλύτερη αναλογία καλλιεργούμενων εκτάσεων στις οποίες η διαχείριση και η ύπαρξη χαρακτηριστικών «οικολογικής υποδομής» του τοπίου, είναι ιδιαίτερα κρίσιμα για τη διατήρηση της άγριας ζωής,

β/ εντατικότερη χρήση της καλλιεργούμενης γης θα οδηγήσει σε ταχεία μείωση της άγριας ζωής που εκεί εντοπίζεται

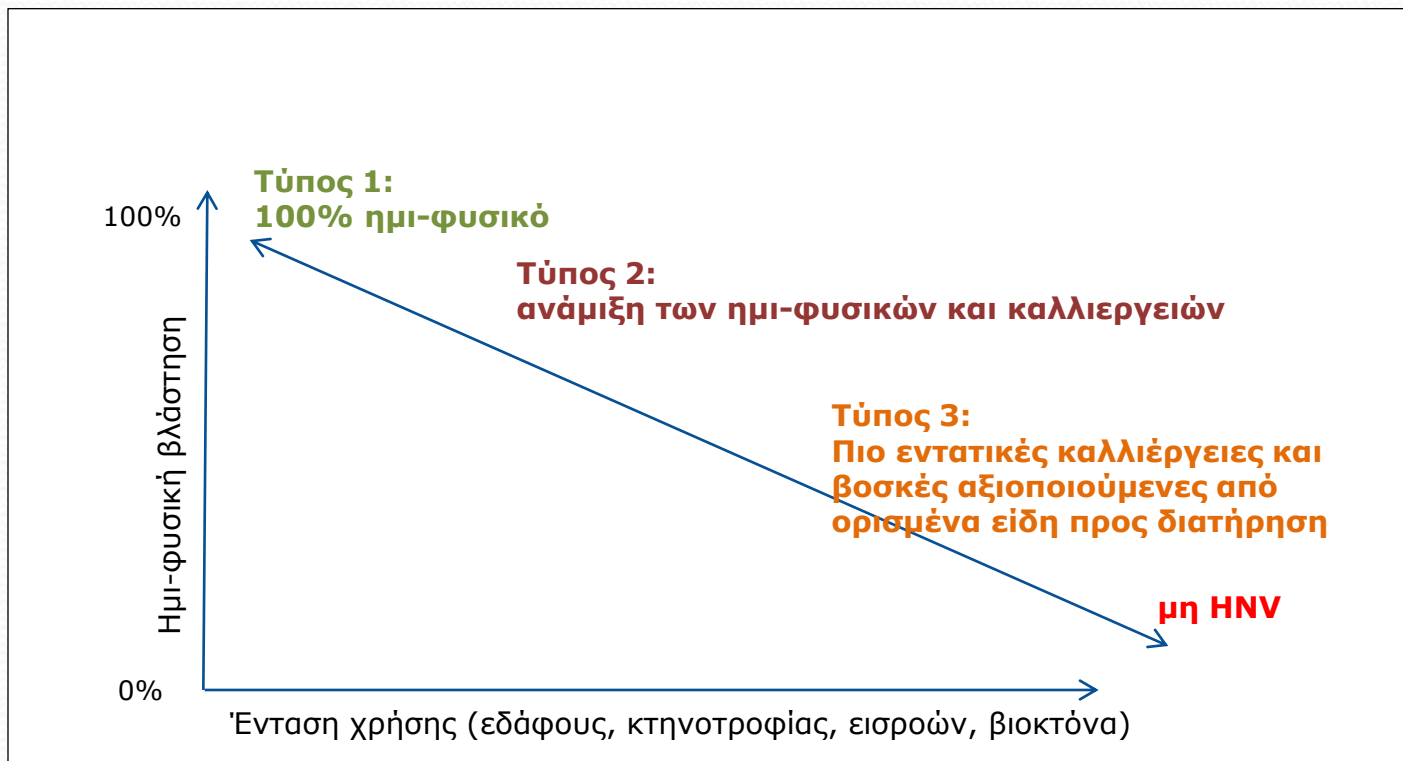
γ/ ημι-φυσικά χαρακτηριστικά στην περίμετρο των αγροτεμαχίων όπως φυτοφράκτες, φράκτες από πέτρες, περιθώρια, τα δέντρα κλπ, τα οποία ενισχύουν την ύπαρξη οικοτόπων / ενδιαιτημάτων αυξάνοντας την φυσική αξία

ωστόσο, η συνολική επιφάνειά τους είναι συνήθως μικρή σε σύγκριση με τη συνολική παραγωγική περιοχή

Τύπος III

πιο «εντατικά συστήματα παραγωγής» τα οποία όμως συνεχίζουν να συμβάλλουν στην υποστήριξη /διατήρηση ειδών άγριας ζωής.

Εδώ εντάσσονται περιοχές με πληθυσμού πτηνών υπό προστασία πχ κερκινέζι στην περιοχή της ανατολικής Θεσσαλίας

Δείκτες των γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ μπορούν να χρησιμοποιήσουν τρεις διαφορετικούς τύπους κριτηρίων:

❖ κριτήρια καλύψεων γης (Land cover):

- ❑ *η κυριαρχία της ημι-φυσικής βοσκήσιμης βλάστησης* αποτελεί και την ισχυρότερη ενιαία ένδειξη των γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ
Ακόμη και στην περίπτωση που η βόσκηση ή οι πρακτικές διαχείρισης δεν είναι οι βέλτιστες για τα ενδιαιτήματα και τα είδη υπό προστασία, η απλή παρουσία μεγάλων εκτάσεων ημιφυσικής βλάστησης παρέχει σημαντικές ευκαιρίες για την υφιστάμενη άγρια ζωή πολύ πιο σημαντικές από ότι οι εκτάσεις στις οποίες η βλάστηση έχει αντικατασταθεί με βελτιωμένες χορτολιβαδικές εκτάσεις ή καλλιέργειες,
- ❑ *ένα μωσαϊκό από ημι-φυσικές γεωργικές εκτάσεις και μικτές καλλιέργειες* αποτελεί επίσης ένα ισχυρό δείκτη ΥΦΑ
Σε αυτή την περίπτωση είναι απαραίτητο να οριστεί ένα όριο του ποσοστού της ημιφυσικής βλάστησης που θα πρέπει να υπάρχει σε επίπεδο γεωργικής έκτασης. Επίσης είναι επιθυμητό να υπάρχει ένας δείκτης που να αφορά την χαμηλής έντασης διαχείρισης της καλλιεργούμενης έκτασης, αυτός μπορεί να είναι ένα υψηλό ποσοστό αμειψισποράς (πληροφορία κάλυψης γης), ή ένας δείκτης που αντανακλά τη ένταση της χρήσης της καλλιεργούμενης έκτασης (πχ χρήση εισροών, ..)
- ❑ *δενδρώνες και ελαιώνες με μεγάλα, μόνιμες και ημι-μόνιμες βοσκήσιμες εκτάσεις* αποτελούν έναν δείκτη ΥΦΑ
δεδομένα κάλυψης γης (Land cover) σε μια ικανοποιητική υψηλή ανάλυση μπορούν να δείξουν τα στοιχεία που περιβάλλουν τις γεωργικές εκτάσεις όπως φυτοφράκτες, εμβόλιμες γεωργικές εκτάσεις, υδάτινες εκτάσεις οι οποίες δημιουργούν μια σημαντική συνεισφορά στην φυσική αξία της γεωργικής έκτασης

Δείκτες των γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ μπορούν να χρησιμοποιήσουν τρεις διαφορετικούς τύπους κριτηρίων:

❖ κριτήρια παραγωγικών συστημάτων

- ❑ ελλείπει των αξιόπιστων αποθεμάτων ημιφυσικής βλάστησης, *η πολύ χαμηλή πυκνότητα κτηνοτροφίας ανά εκτάριο βοσκήσιμης έκτασης* (πχ $<0.2\text{LU/ha}$, αν και το μέγεθος εξαρτάται από την περιοχή) είναι ένας πολύ σημαντικός δείκτης κυριαρχίας ημιφυσικής βλάστησης και άρα ύπαρξη γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ
- ❑ σε περιοχές με καλλιεργούμενες εκτάσεις και μόνιμες φυτείες, *η χαμηλή χρήση εισροών (νιτρικών και βιοκτόνων) ανά εκτάριο* μπορεί να θεωρηθεί ένας καλός δείκτης

Δείκτες των γεωργικών εκτάσεων ΥΦΑ μπορούν να χρησιμοποιήσουν τρεις διαφορετικούς τύπους κριτηρίων:

❖ κριτήρια ειδών

- ❑ το ελάχιστο όριο των ειδών άγριας ζωής το οποίο είναι σημαντικό για τη διατήρησή τους (διάσωσή τους)

τέτοιου είδους δείκτες είναι απαραίτητοι μόνο στον τύπο III παραγωγικού συστήματος
δεν είναι απαραίτητοι για τους τύπους I και II δεδομένου ότι αυτοί οι τύποι εκτάσεων και συστημάτων ορίζονται από χαρακτηριστικά κάλυψης γης και παραγωγικών συστημάτων που συμβάλλουν στην παραγωγή εγγενώς πολύτιμων καταστάσεων για την άγρια ζωή και βιοποικιλότητα ασχέτως αν κάποια είδη υπάρχουν ή όχι

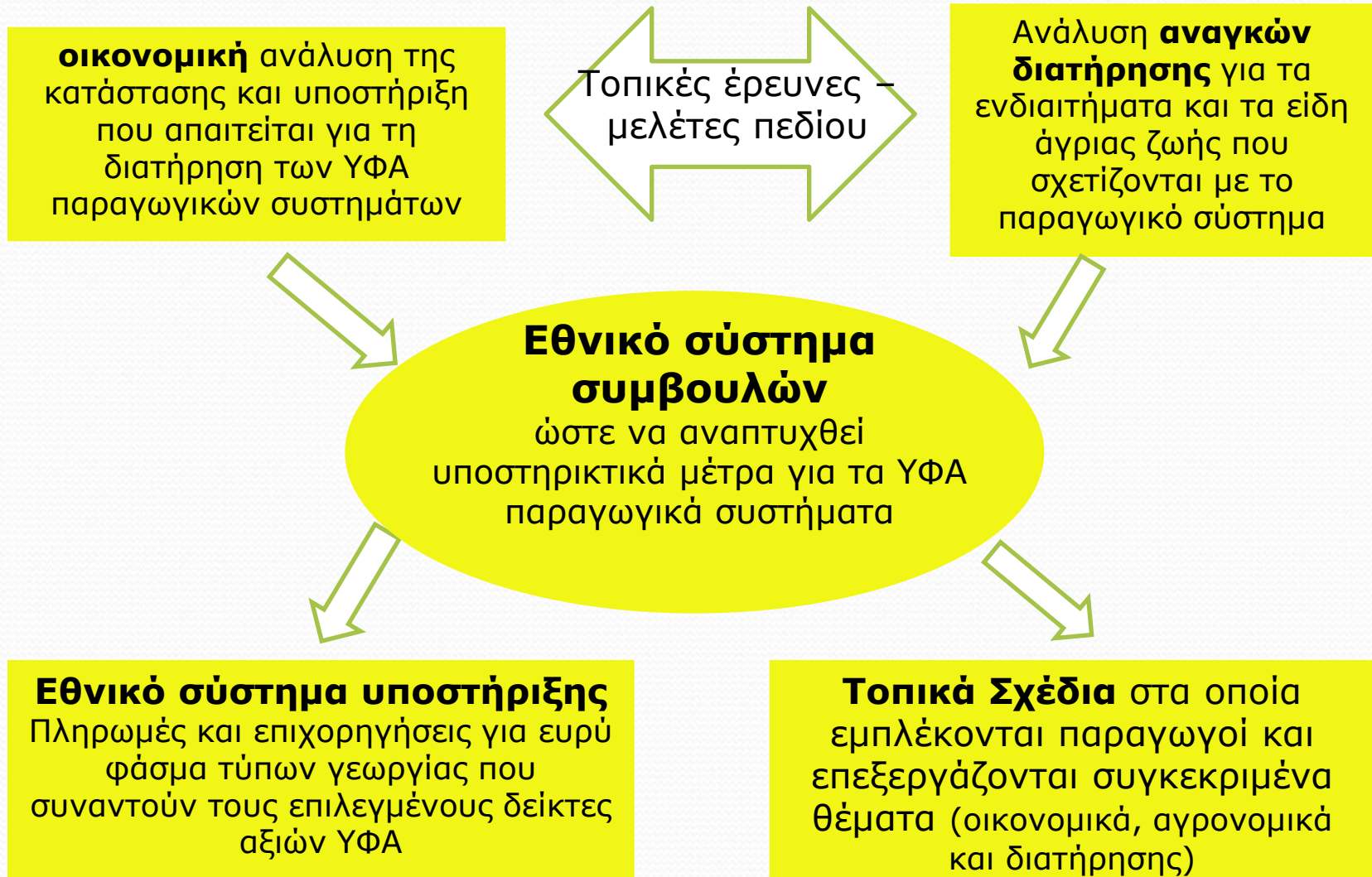
Διαδικασία προσδιορισμού και παρακολούθησης της γεωργίας ΥΦΑ

- αναπτύσσοντας εθνικούς δείκτες γεωργίας ΥΦΑ

Διαδικασία προσδιορισμού και παρακολούθησης της γεωργίας ΥΦΑ

□ Ανάπτυξη υποστηρικτικών μέτρων ΥΦΑ

Κύρια χαρακτηριστικά της γεωργίας ΥΦΑ:

□ χαμηλής έντασης γεωργικά χαρακτηριστικά

η βιοποικιλότητα είναι συχνά υψηλότερη στις γεωργικές εκτάσεις όπου ασκείται γεωργία χαμηλής έντασης

η εντατική χρήση μηχανολογικού εξοπλισμού, εισροών (λιπάσματα-φάρμακα) ή/και η παρουσία υψηλής πυκνότητας ποιμενικής κτηνοτροφίας, συμβάλλει στη μείωση του αριθμού και του πλούτου των ειδών άγριας ζωής στα καλλιεργούμενες και βοσκήσιμες εκτάσεις

□ παρουσία ημι-φυσικής βλάστησης

η αξία της βιοποικιλότητας της ημι-φυσικής βλάστησης σε ένα φυσικό βοσκότοπο- παραδοσιακό λιβάδι είναι σημαντικά υψηλότερη από ότι σε μια γεωργική έκταση με εντατική διαχείριση. Επιπρόσθετα, η παρουσία φυσικών και ημι-φυσικών χαρακτηριστικών στις γεωργικές εκτάσεις όπως δένδρα, θάμνοι, μη καλλιεργούμενοι χώροι, κ.α. αυξάνουν σημαντικά τον αριθμό των οικολογικών φωλιών στις οποίες η άγρια ζωή μπορεί να συνυπάρξει με τις καλλιεργητικές δραστηριότητες.

Κύρια χαρακτηριστικά της γεωργίας ΥΦΑ:

□ Ποικιλία καλύψεων γης

η βιοποικιλότητα είναι σημαντικά υψηλότερη όπου υπάρχει ένα μωσαϊκό καλύψεων και χρήσεων γης, συμπεριλαμβανομένου και της χαμηλής έντασης καλλιεργούμενης έκτασης, ακαλλιέργητης έκτασης, ημι-φυσικής βλάστησης και χαρακτηριστικά καλλιεργητικών εκτάσεων.

Τα γεωργικά μωσαϊκά ενδιαίτηματα διαμορφώθηκαν από διαφορετικές χρήσεις γης συμπεριλαμβανομένων αγροτεμαχίων με διαφορετικές καλλιέργειες, μικρών βοσκοτόπων, δενδρώνων, περιοχών με θάμνους και δάση.

Αυτό δημιουργεί μια ευρεία ποικιλία ενδιαιτημάτων και πηγών διατροφής για την άγρια ζωή και υποστηρίζοντας μια πολύ πιο σύνθετη οικολογία από αυτή τοπίων που σχετίζονται με εντατική γεωργία

ο στόχος που αφορά τη γεωργία και τη δασοκομία ΥΦΑ στην Ευρωπαϊκή Πολιτική αναφέρει :

«για την προστασία και βελτίωση των φυσικών πόρων και τοπίων της ΕΕ
στις αγροτικές περιοχές,

οι πόροι που διατίθενται στον άξονα 2 πρέπει να συμβάλλουν στην
επίτευξη των στόχων σε τρεις τομείς προτεραιότητας:

*βιοποικιλότητα, διατήρηση και ανάπτυξη γεωργικών και δασοκομικών
συστημάτων υψηλής φυσικής αξίας και παραδοσιακά γεωργικά τοπία, νερό
και αλλαγή του κλίματος.»*

(Απόφαση 2006/144/ΕΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L55/20)